

Beleszólhatunk abba, amit a kormány csinál?

Az egyéni politikai hatékonyság megítélése nemzetközi és idősoros összehasonlításban

A REPUBLIKON INTÉZET ELEMZÉSE

2022. SZEPTEMBER

ÖSSZEFOGLALÓ

- A politikatudományban politikai hatékonyságnak nevezik annak személyes megítélését, hogy az állampolgároknak van-e lehetőségük beleszólniuk a politika alakulásába, ill. rendelkeznek-e azokkal a képességekkel, amelyek szükségesek ahhoz, hogy sikerrel részt tudjanak venni a politikában.
- Elemzésünkben nemzetközi és idősoros összehasonlításban vizsgáltuk meg, hogy mennyire bíznak a magyar állampolgárok politikai részvételük eredményességében.
- Finnországban és Franciaországban összességében hatékonyabbnak ítélik meg magukat az állampolgárok, noha esetükben is a hármas középérték alatt helyezkednek el az átlagok.
- Csehországban és Szlovákiában magasabb a kormányzati munka befolyásolásának megítélése, míg más országokhoz képest kevésbé bíznak egyéni részvételi képességeikben.
- Magyarország összességében a hatodik helyen áll a nyolc ország közül, köztes helyet foglalva el a kelet-közép-európai országok között.
- 2014 és 2021 között fokozatosan egyre kevésbé gondolják azt az ellenzéki szavazók Magyarországon, hogy bele tudnak szólni a politikai alakulásába.
- Mivel a 2021-es adatfelvétel az előválasztást megelőző júniusban történt, 2022-re minden bizonnyal még inkább romlott az ellenzékiek egyéni politikai hatékonyságukba vetett hite.
- Az egyéni politikai hatékonyságba vetett alacsony bizalom önmagában a mozgósítást gátló tényezőnek tekinthető a kormánykritikus állampolgárok esetében.

BEVEZETÉS

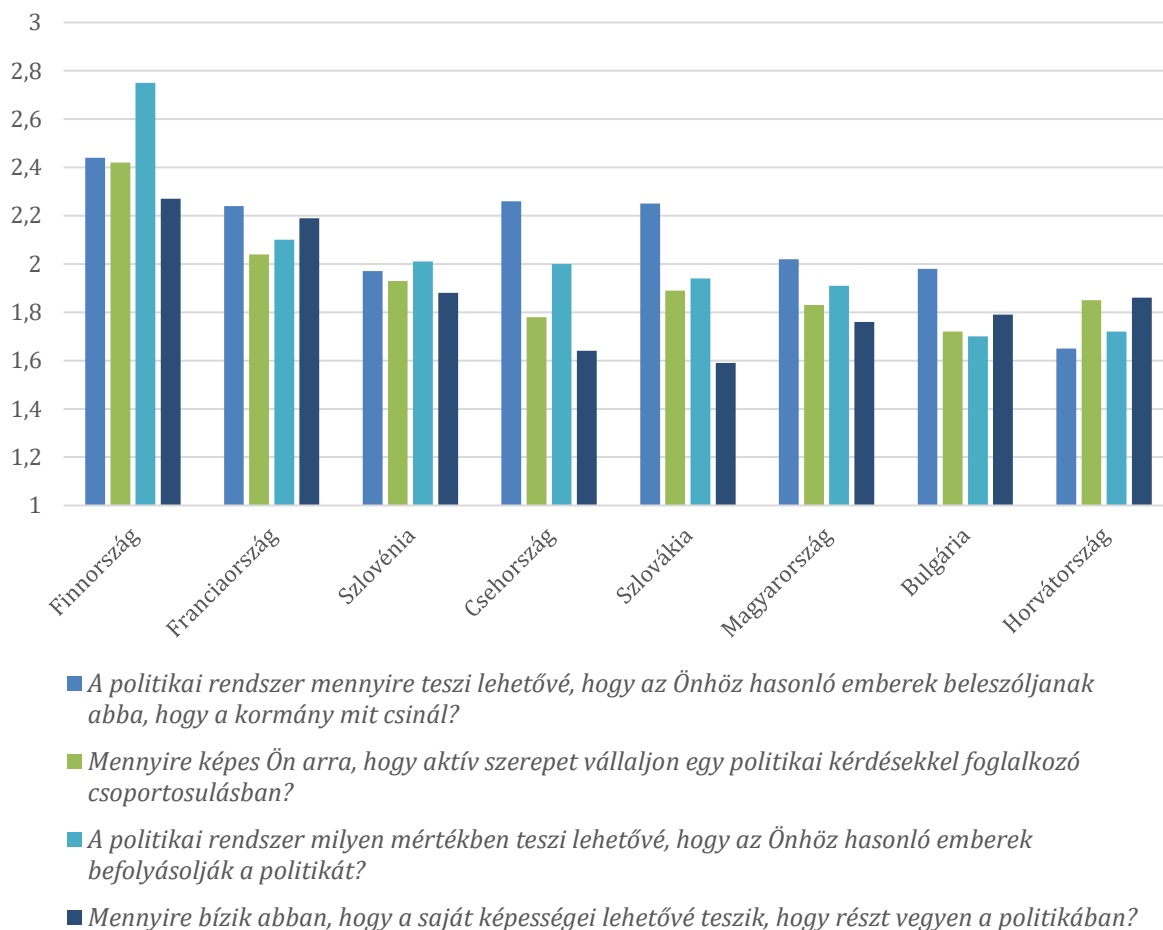
Megszokott jelenség, hogy az országgyűlési választások után egy tüntetési hullám veszi kezdetét Magyarországon. A 2014-ben a netadós, 2018-ban a túlórátörvény elleni tiltakozások során is egy szakpolitikai kérdés vált az általánosabb kormánykritika terepévé, amely lehetőséget adott a választási eredmény miatti csalódottság kifejezésére is. Közös ezekben a tüntetési hullámokban, hogy ősszel veszik kezdetüket, amikor a nyár végével megszűnnek a mozgósítást gátló tényezők, így a törvényhozási szünet, a nyaralások.

A 2022-es országgyűlési választás után a KATA adózás módosítása volt az első olyan szakpolitikai ügy, amely tüntetéseket generált, majd újabb lendületet kaptak az oktatási mozgalmak 2022 szeptemberében. A tiltakozások egyik logikája a számossághoz köthető, azaz minél többen vannak egy tüntetésen, annál világosabb képet közvetíthet a politikai döntéshozóknak az ügy társadalmi, választói támogatottságáról. Nem véletlen, hogy a közvélemény egy része egy tüntetés sikerességét az azon megjelentek számával azonosítja, noha a sérelmek legitimitását nem kérdőjelezheti meg az azt kifejezők száma.

A tüntetési részvétel szorosan összefügg annak egyéni megítélésével, hogy lehetséges-e beleszólni a közügyekbe és az adott egyén rendelkezik a részvételhez szükséges képességekkel. Az alábbi elemzésben azt vizsgáljuk nemzetközi és idősoros összehasonlításban, hogy mennyire bíznak a magyar állampolgárok politikai részvételük eredményességében.

Az elemzést a *European Social Survey* 2014-es, 2016-os, 2018-as és 2021-es adatainak felhasználásával végeztük. A véletlenszerű mintavétel eredményeként a minta reprezentatív minden 15 éves és idősebb, az adott országban lakóhellyel rendelkező egyénre függetlenül nemzetiségére, állampolgárságára, anyanyelvére.

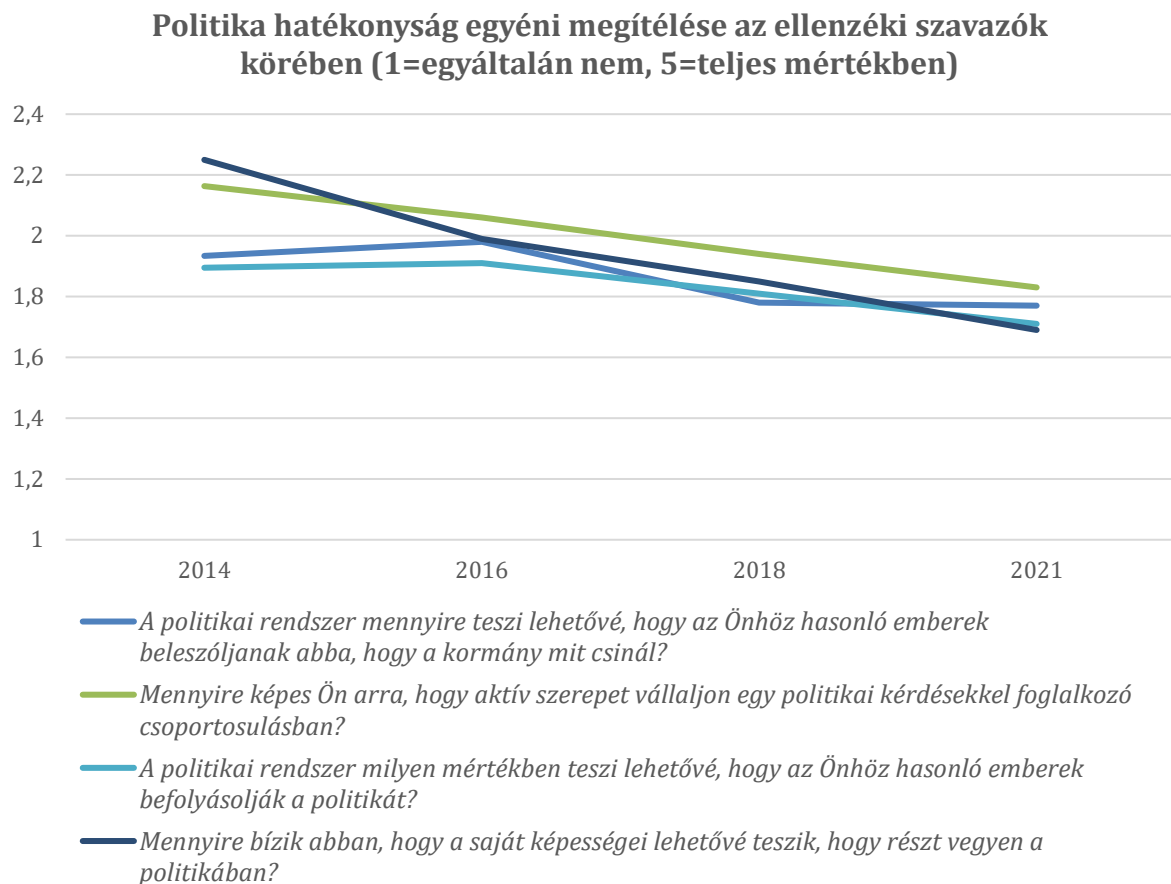
Politika hatékonyság egyéni megítélésének átlaga, 2021 (1=egyáltalán nem, 5=teljes mértékben)

1. ábra: Politika hatékonyság egyéni megítélésének átlaga, 2021 (1=egyáltalán nem, 5=teljes mértékben)

A politikatudományban politikai hatékonyságnak nevezik annak személyes megítélését, hogy az állampolgároknak van-e lehetőségük beleszólniuk a politika alakulásába, ill. rendelkeznek-e azokkal a képességekkel, amelyek szükségesek ahhoz, hogy sikerrel részt tudjanak venni a politikában. Az 1. ábra négy különböző dimenzióban mutatja a politikai hatékonysággal kapcsolatos osztályzatok átlagát nyolc országban. Az első kérdés a kormányzati tevékenységre való hatásra vonatkozik, a második egy politikázó csoportban való részvételre, a harmadik a politikai rendszer egészének nyitottságáról, míg a negyedik az egyéni részvételi képességekről kérdezi a válaszadót. A négy kérdésre adott válaszok átlagai alapján kirajzolódik, hogy az északi Finnországban és a nyugat-európai

Franciaországban összességében hatékonyabbnak ítélik meg magukat az állampolgárok, noha esetükben is a hármas középérték alatt helyezkednek el az átlagok. Érdekes módon Csehországban és Szlovákiában magasabb a kormányzati munka befolyásolásának megítélése, míg más országokhoz képest kevésbé bíznak egyéni részvételi képességeikben. Magyarország összességében a hatodik helyen áll a nyolc ország közül, köztes helyet foglalva el a kelet-közép-európai országok között.

2. ábra: Politika hatékonyság egyéni megítélése az ellenzéki szavazók körében (1=egyáltalán nem, 5=teljes mértékben)

A hazai adatokat megvizsgáltuk idősorosan is a 2014 és 2021 közötti adatfelvétel segítségével (2. ábra). Kifejezetten arra voltunk kíváncsiak, hogyan alakult az ellenzéki szavazók véleménye a részvétel hatékonyságával kapcsolatban. Az eredmények tehát azt mutatják, hogyan alakult 2014 óta az ellenzéki szavazók politikai hatékonyságának egyéni megítélése. Az adatok egyértelmű, fokozatosan csökkenő tendenciát mutatnak mind a négy kérdés tekintetében, tehát 2014 és 2021 között egyre kevésbé gondolják azt az ellenzéki szavazók, hogy bele tudnak szólni a politikai alakulásába. Mivel a 2021-es

adatfelvétel az előválasztást megelőző júniusban történt, 2022-re minden bizonnyal még inkább romlott az ellenzékiek egyéni politikai hatékonyságukba vetett hite. A rezsiköltségek emelkedése miatt ősszel kialakulhatnak nagy volumenű tüntetések, ugyanakkor az egyéni politikai hatékonyságba vetett alacsony bizalom önmagában a mozgósítást gátló tényezőnek tekinthető a kormánykritikus állampolgárok esetében.